

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Христова Николова

относно дисертационен труд на тема „Модел за развитие на схематично мислене чрез средствата на изобразителни и конструктивни дейности при 6 – 8-годишните деца”

за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика)

Докторант: Димитър Наполеонов Баев

Научен ръководител: проф. дн Лучия Малинова Ангелова

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД 38-262/03.06.2019 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски” съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Модел за развитие на схематично мислене чрез средствата на изобразителни и конструктивни дейности при 6 – 8-годишните деца” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика).

Автор на дисертационния труд е Димитър Наполеонов Баев – редовен докторант към катедра „Предучилищна и медийна педагогика” на ФНОИ с научен ръководител проф. дн Лучия Малинова Ангелова.

Процедурата и представеният комплект материали са в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение, както и с Правилника за развитие на академичния състав на Софийски университет „Св. Климент Охридски”. Димитър Баев е изпълнил всички дейности от индивидуалния си план и е отчислен с право на защита.

Актуалност на проблема

Докторската дисертация третира един безспорно важен и недостатъчно изследван проблем – развитие на схематичното мислене при 6 – 8-годишните деца. Този въпрос е интердисциплинарен и е важен в научно-теоретичен и в практико-приложен аспект, както за педагогиката (Предучилищна и начална педагогика), така и

за психологията.

Избраната от докторант Баев тема е актуална поради факта, че представлява съчетание от два свързани помежду си проблема, всеки от които е с автономно значение за педагогиката и психологията на детското развитие – схематично мислене и конструктивно-изобразителни дейности.

Докторантът си поставя за цел да направи анализ и да създаде модел за развитие на мисленето чрез „умствени операции, свързани с разчитане и структуриране на схематични изображения в конструктивната и изобразителната дейности в периода на предучилищната подготовка”. Това намерение е особено ценно в контекста на готовността на бъдещия ученик за овладяване на учебно съдържание чрез обобщение и систематизиране на информацията.

Познаване на проблематиката от докторанта

Въведението на дисертационната разработка обосновава и аргументира значимостта на изследвания проблем, поставяйки основната цел и формулирайки общата хипотеза. Посочени са акцентите на дисертационния труд – задачите на изследването, конкретните показатели и критерии за оценка на данните от изследване на познавателните стойности на конструктивно-изобразителните дейности и групите методи на изследване.

Димитър Баев насочва своите научни интереси към изследване на детското мислене. Като обосновка на основната концепция в дисертацията се приема теорията на Ж. Пиаже за развитие на мисленето и идеята, че в основата на умственото развитие е развитието на интелигентността и тезата за влиянието на интелигентността върху висшите психични функции на децата – върху тяхната реч, възприятия и памет. На основата на различни концепции докторантът прави собствени обобщения и изводи, което е атестат за завидна култура на подбор и анализ на научна информация.

Характеристика на дисертационната разработка

Дисертационният труд съответства на изискванията за научна разработка. Изследователската програма има добре обмислена концептуална рамка, като са покрити изискванията за изследване с теоретична и експериментална част. Дисертацията е разработена в обем от 230 компютърни страници, от които 205 страници основен текст, 5 страници библиография със 114 източника (84 на кирилица и 30 на латиница) и 4 приложения разположени на 23 страници. Съдържанието е организирано в 3 глави: постановка на проблема, параметри и методология на изследването и анализ на резултатите. Следват заключение с изводи, препоръки и

приноси, литература и приложения. В текста са включени 28 таблици и 8 фигури.

В теоретичната глава докторант Баев прави сериозен и задълбочен тематичен обзор с презентиране на ключови аспекти и акценти, необходими за полагането на основната рамка и самата концепция на изследването. Първите имат отношение към интелектуалната и когнитивната сфера на детето от предучилищна възраст. Акцент е поставен на въпроси като: интелект и измерване; видове и типове интелигентност. Изведени и анализирани са основните понятия, свързани със схематичното мислене. На задълбочен коментар са поставени теориите на Ж. Пиаже за когнитивното развитие и за мисленето. Специално внимание е отделено на мисленето като процес и на механизма на мисловна дейност.

Вторият акцент се отнася до конструктивизма. Представен е дейностния подход от педагогическа гледна точка. Компетентно са интерпретирани въпроси, свързани с релациите детското мислене – конструктивно-изобразителна среда и практически действия – субективен опит. Предложен е сполучлив анализ на схематизиращите функции на конструирането и на етапите на детската конструктивно-изобразителна дейност.

Отделните параграфи в теоретичната глава са логически свързани и коректно и последователно представят основните постановки по изследвания проблем. Като цяло, литературният обзор е богат и информативен, представени и съпоставени са различни гледни точки и концепции. На тази база, авторът прави свои обобщения и изводи.

Във втора глава на дисертационния труд се представят теоретико-експерименталните и организационните параметри на изследването. Коректно и точно са представени целта, обекта, предмета и изследователската хипотеза. Задачите са обособени в две групи – първата, свързани с познавателните стойности на конструктивно-изобразителните дейности и втора група, свързани с готовността на детето за училищно обучение, в степените на развитие на мисленето.

Методиката на изследването е описана подробно и коректно, а това дава ясна картина за последователността и характера на проведеното изследване. Докторант Баев представя авторски експериментален модел за училищна адаптация, разработен на основата на конструктивни технологии и изобразителна дейност. Заложени и реализирани са констативно изследване, формиращ експеримент и контролно изследване за постижения.

Изследователските методи са подбрани компетентно и представени в детайли:

тест „Способност за обучение в училище” (Г. Вицлак, 1972); метод на експертната оценка; наблюдение; проективен тест „Схематични рисунки”; тест „Конструктивна загадка” и рисувателен тест „Довършване на рисунката”. Статистическата обработка на емпиричните данни е осъществена чрез WIN XP; MS Office XP; Excel, като са използвани и функции на помощната програма Paste Function от категориите Statistical и Math#Trig.

В изследването са включени 90 6 – 8-годишни деца, обособени в четири групи: ЕГ 1 – масова подготвителна група; КГ 1 – масова подготвителна група; ЕГ 2 – сегрегирана подготвителна група и КГ 2 – сегрегирана подготвителна група.

В *трета глава* се отчитат и анализират получените резултати. Предложени са добре подбрани количествени и качествени анализи и обобщения, отнасящи се до различни аспекти на изследователския проблем. Резултатите от изследването са визуализирани чрез таблици и графики, а това дава възможност както за по-лесното им възприемане, така и за компетентното им интерпретиране.

Емпиричните данни потвърждават очакванията в допуснатата хипотеза в началото на изследването. Докторант Баев стига до извода, че средните резултати и в двете експериментални групи са по-високи от нормата. Това означава, че интегрираната среда в съчетание с мерки за подкрепа, са основни за успешната училищна адаптация на децата-роми и този резултат може да се приеме за обнадеждаващ по отношение преките последици от обучението за училищна адаптация. Наред с това, резултатите, демонстрирани от обучаваните по модела за развитие и подкрепа на схематичното мислене в двете експериментални групи, също са показателни по отношение ефективността му.

От направените анализ и обсъждане и обобщения на получените данни се вижда, че докторантът има компетентност за самостоятелно и точно интерпретиране на резултатите във връзка с поставената цел и заложената хипотеза.

Приноси и препоръки:

Докторант Баев е формулирал пет приноса, значими както за теорията на детското развитие, така и за практиката. На базата на теоретични и изследователски концепции е направен опит за дефиниране на схематичното мислене, със съответните му характеристики в личностен и умствен план. Разработен и апробиран е експериментален модел за развиване на схематично мислене при 6 – 8-годишните деца, като се има предвид: първо – използването на ресурса както на задължителните, така и на допълващите ситуации; второ, възможността за включване на допълнителен

конструктивно-художествен материал и действия. Статистически са доказани няколко тези: 1) при 6 – 8-годишните деца, посещаващи детска градина експерименталният модел оказва положително влияние върху развитието на схематичното им мислене; 2) експерименталният модел влияе и върху способностите за прилагане на схематично мислене при 6 – 8-годишните от малцинствени групи, които посещават детска градина; 3) чрез допълнителен сензорен материал експерименталният модел оказва положително влияние върху развитието на схематичното мислене в индивидуални и в групови ситуации.

Приемам напълно реалността на приносите и приветствам докторанта за постигнатите резултати.

Автореферат и публикации

Като конструкция авторефератът следва съдържанието на дисертационната разработка. Съдържа 45 страници. Адекватно са представени основните тезиси на дисертационното изследване, получените резултати и техния анализ. По темата на дисертационната разработка са представени самостоятелни публикации, третиращи различни аспекти на разглежданите в нея проблеми – практически интелект и конструктивно-художествени дейности; информационна компетентност и специализиран конструктивно-художествен материал lego studio и дигитални принадлежности; детско развитие и конструктивно-художествена материална среда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд е разработен в съответствие с изискванията за написване на подобен род научни разработки. Оформен е с вещина, анализът и обработката на емпиричните данни са представени прецизно и добросъвестно. Ориентиран е към важна тема, с голяма практическа приложимост. Тези аргументи са основание убедено да предложи на Уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на СУ „Св. Климент Охридски” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (*Предучилищна педагогика*) на **Димитър Наполеонов Баев**.

01.09.2019 г.

гр. Шумен

проф. д-р Снежана Николова